

AMÈRICA LLATINA... DEMOCRÀCIA QUE FA MAL

EL CONTINENT MÉS DESIGUAL DEL MÓN

ARTESANOS DE UTOPIÁS

Río Cuarto, Argentina

Per més lluny que ens arribem a remuntar en el temps, mai els rics han estat més nombrosos que els pobres. Malgrat això, els rics sempre van governar el món o van aguantar els fils dels que ho feien. Una constatació actual com mai, aquí a l'Amèrica Llatina més que en qual-sevol altre lloc del món.

Els 14 llatinoamericans més rics acumulen fortunes que sumades superen els 50.000 milions de dòlars, xifra que representa l'ingrés anual de més de 100 milions dels habitants més pobres de la regió.

- **Perú**, que el 2005 té un creixement estimat d'un 6% del PIB... tot un somni macroeconòmic. L'altra cara és que el país té més de la meitat de la població en la pobresa (51.6%).

- **Brasil**: mentre que a cada habitació d'una casa del sector més pobre hi viuen 4,5 persones, a la del més ric n'hi viuen 1,6.

- Si **Argentina** fos una vila de 100 habitants formada per 28 llars, només dues vivendes tindrien un ordinador personal, una de les quals connectada a Internet. D'aquests 100 argentins, 18 es considerarien analfabets funcionals, persones que no poden llegir textos bàsics per a la seva vida quotidiana. Tres tindrien títol universitari. Aquesta vila on es produïrien aliments en quantitat suficient per alimentar durant un any a 830 persones, no podria alimentar dignament a 20 dels seus habitants, 15 dels quals tindrien menys de 18 anys.

- **Xile** té el 23% de la seva població a la pobresa: segons l'OIT malgrat el creixement econòmic del 5% augmenten la precarietat i la inseguretat laboral. Des del 1996 la indigència no ha baixat i es manté al voltant del 5,7%.

- **Bolívia** és el país més pobre d'Amèrica Llatina, el 97% de la població rural està a l'extrema pobresa, a les ciutats el 60% dels habitants estan en la mateixa situació. Més del 50% de la població no coneix els serveis bàsics com l'electricitat i l'aigua potable.

- A l'**Amèrica Central**, la pobresa afecta des del 18% dels ciutadans a Costa Rica (el país més estable) fins al 60% de la població a Hondures i Guatemala, passant per un 46% a Nicaragua i un 43% a El Salvador.

- A **Brasil, Guyana, Guatemala, Bolívia, Xile, Mèxic** i **Perú** els homes indígenes guanyen entre un 35 i un 65% menys que els homes blancs. Amèrica Llatina té

40 milions d'indígenes i 150 milions d'afrodescendents, aquests grups són els més pobres, presenten els pitjors indicadors socioeconòmics i tenen les menors possibilitats d'accedir al coneixement i a la participació política.

- **Països sencers d'A. L.** tenen ingressos equivalents als de grans ciutats: Brasil = Osaka (600 mmd –mil milions de dòlars), Mèxic = París (400 mmd), Argentina = Xicago (300 mmd), Veneçuela = Hamburg (100 mmd).

A **Amèrica Llatina** la divisió d'ingressos de la societat es dona en proporcions extremadament greus: el 10% més ric ha incrementat els seus ingressos trenta vegades més que els pobres.

El 10% més ric de la població d'A. L. s'endú el 60% de la riquesa mentre que el 10% més pobre amb prou feines arriba al 2%. 91 milions de persones es van tornar pobres els darrers 20 anys. 226 milions de persones viuen amb menys de 2 dòlars diaris, i 98 milions viuen amb menys d'un dòlar al dia.

Des de la dècada dels setanta fins a la dels noranta, la desigualtat a Amèrica Llatina i el Carib va ser 10 punts superior respecte a la d'Àsia; en 17.5 punts respecte dels 30 països de l'OCDE (Organització per a la Cooperació i el Desenvolupament Econòmic) i en 20,4 punts respecte l'Europa Oriental.

Tot això ho perceben com a injust, com una autèntica "divisió de la vergonya", més del 85% dels llatinoamericans.

No és pas la primera vegada que es diu, però és un fet que continua aquí. La pobresa al món es va reduir a la meitat els darrers 20 anys, però a A. L. no es va registrar cap avenç. Amèrica Llatina és la regió amb més desigualtat del món.

A continuació tenim una **llista de països ordenada per igualtat d'ingrés**, basada en el coeficient de Gini, d'acord amb l'informe de Desenvolupament Humà de l'ONU del 2005. El coeficient de Gini és un càlcul que s'utilitza per mesurar la desigualtat i va de 0 a 1, en el qual 0 és paritat total i 1 tot el contrari. La taula (ordre de menor a major segons el coeficient de Gini) mostra els 5 països més igualitaris, contrastant amb els d'A. L. i el Carib, dels quals el primer que apareix és Jamaica en el lloc 63, d'una llista original de 124 països. El coeficient de Gini està multiplicat per 100 (p. e.: CG Dinamarca =

0,247; per 100 = 24,7). Les dues columnes de la dreta ens mostren la quantitat de vegades que s'incrementa l'ingrés del 10% i el 20% més ric de la població respecte del 10% i el 20% més pobre.

Ordre	País	C. Gini	10%±	20%±
1	Dinamarca	24,7	8,1	4,3
2	Japó	24,9	4,5	3,4
3	Suècia	25	6,2	4
4	Bèlgica	25	7,8	4,5
5	Rep. Txeca	25,4	5,2	3,5
63	Jamaica	37,9	11,4	6,9
71	Trinitat i To.	40	14,4	8,3
82	Nicaragua	43,1	15,5	8,8
85	Equador	43,7	44,9	17,3
86	Uruguay	44,6	18,9	10,4
90	Bolívia	44,7	24,6	12,3
92	Costa Rica	46,5	25,1	12,3
94	Dominicana	47,4	17,7	10,5
98	Veneçuela	49,1	62,9	17,9
100	Perú	49,8	49,9	18,4
106	Argentina	52,2	39,1	18,1
108	El Salvador	53,2	47,4	19,8
109	Mèxic	54,6	45	19,3
110	Hondures	55	49,1	21,5
111	Panamà	56,4	62,3	24,7
113	Xile	57,1	40,6	18,7
114	Colòmbia	57,6	57,8	22,9
115	Paraguai	57,8	73,4	17,8
117	Brasil	59,3	68	26,4
118	Guatemala	59,9	55,1	24,4

Davant d'aquest números, aquestes preguntes

No és increïble la desigualtat a A. L.? No és increïble que sent pobres siguem tan desiguals?
Com afecten la pobresa i la desigualtat a la democràcia llatinoamericana?
Són democràtics els governs d'A. L.?

Si la desigualtat continua augmentant... la democràcia avança o recula? On és el centre de gravetat d'aquesta situació extrema i persistent...? La desigualtat no és, també, una conseqüència de la democràcia?

Malgrat tot això es sol creure que la democràcia s'ha consolidat. El fet que la democràcia es pugui definir amb molta precisió no vol pas dir que realment funcioni. Des de l'any 2000 quatre presidents electes llatinoamericans s'han vist obligats a renunciar abans d'acabar el seu mandat.

Més de la meitat dels llatinoamericans preferiria un "règim autoritari" en comptes d'un de democràtic si li "arreglés" els seus problemes econòmics.

Entre el 1996 i el 2004 el percentatge de llatinoamericans que va manifestar la seva satisfacció amb el funcionament de la democràcia va recular del 41 al 29%.

Cap de les causes de la decadència democràtica d'A. L. es pot considerar com una fatalitat històrica davant la qual no s'hi pot fer res.

Amèrica Llatina és pobre i desigual... per què continuar sent-ho?

Desigualtat i pobresa es poden considerar com els eixos del mal que impedeixen la consolidació del procés democràtic a Amèrica llatina. La relació entre l'una i l'altra és ben senzilla: no podem parlar de democràcia quan la redistribució de la riquesa ha generat un augment de la desigualtat, no podem afirmar que amb uns nivells alts de desigualtat social, el procés democràtic es pugui consolidar.

L'experiència confirma que una democràcia política que no descansi sobre una democràcia econòmica i cultural no serveix de gaire.

No elegim els governs perquè "ofereixin" els nostres pobles al mercat.

Del dolor latent al combat decisiu

Al nostre Continent, el més desigual del món, tant de dolor s'ha de reflectir en un major compromís per transformar les nostres democràcies.

Qüestionem-la en tots els debats.

Prendre's seriosament la participació política per tal de millorar la democràcia. No confondre el *saber* sobre els problemes del moment amb el *fer-hi* alguna cosa al respecte.

Cercar a les utopies i a la vitalitat de la nostra societat civil el camí vers la tan anhelada igualtat.

Combatre fins a la mort qualsevol mena d'explotació, i qualsevol tendència corporativa (econòmica, política, religiosa...) que generi desigualtat.

Es sol dir que la democràcia s'enforteix amb més democràcia... no serà amb més igualtat?